

Дарја Котер

СЛОВЕНАЧКО ПЕВАЧКО ДРУШТВО – СИМБОЛ НАЦИОНАЛНОГ И КУЛТУРНОГ ИДЕНТИТЕТА

ABSTRACT

This contribution discusses the activities and importance of the Slovenian Singing Society, founded in Ptuj in 1884. During the twenty years of its existence, the Society proved to be of national and cultural significance and laid the foundations for the establishment of the Association of Slovenian Choirs, set up in 1903 in Ljubljana.

Key words: Slovenian Singing Society, Ptuj, National Reading Society, national identity, cultural identity.

Прави импулс за своју активност словеначко хорско певање добило је тек 1860. године, када су основана читалачка друштва. Друштвени догађаји, укључујући образовни или забавни програм под називом *беседе*, које су организовале читаонице, отворили су нова поља у развоју групног певања и у словеначкој Штајерској. Темељи *Словеначког певачког друштва*, основаног 1884. године са седиштем у Птују, представљали су још чвршћу основу за прогрес националне музичке културе, као и за консолидацију националног идентитета, што је било веома важно, нарочито на територији с великим бројем становника немачке националности.

Идеје и аспирације за оснивање певачког друштва развиле су се на великим националним скуповима, где је певање имало важну улогу, док су чланови комитета и певачи из читаонице Птуја били заслужни за реализацију ових идеја.

Грађани Птуја угледали су се на читаонице основане у Љубљани, Марибору и Цељу, те су у оснивачком позивном писму написали да ће Друштво тежити ка „духовној егзалтацији, језичкој подуци и остварењу словеначке нације.“¹ У правилнику су посебно нагласили да Друштво не стреми политич-

¹ *Zgodovinski arhiv Ptuj* (надаље ZAP). фонд *Muzejsko društvo* (у наставку MD). преграда 28. проспект MD-II-1/1. Čitalnica, година 1863. Позивница (штампано на словеначком и немачком језику).

ким циљевима.² Међутим, убрзо је постало јасно да су културни и политички развој Словеније текли паралелно и били међусобно зависни. Потоње је евидентно у именима која су се појавила међу члановима – оснивачима, који су касније постали активни чланови читаонице Птуја³ и изнад свега били интелектуалци – патриоте и борци за права словеначке нације.

Неки од њих су, чини се, били и немачког порекла, као на пример Михаел Херман (Mihael Herman), члан покрајинског већа Штајерске и члан парламента, иницијатор оснивачког комитета окупљања птујске читаонице.⁴ Херман је врло брзо савладао словеначки језик и постао посвећени заговорник политичког и културног програма штајерских Словенаца. Ускоро се у покрајинској скупштини показао као поуздан борац за једнакост свих нација у држави, наглашавајући да се „немачког порекла, стигавши међу Словенце, упознао с овим пријатним и усхићеним људима“ и наставио: „Постао сам Словенац читавим срцем и душом“.⁵ На првом комитету Националне читаонице друштва у Птују, које је почело с радом 1. јуна 1864. године, Август Чучек, јавни бележник, изабран је за председника, док је Херман преузео дужности потпредседника; за председника је изабран између 1867. и 1868. године⁶ и, пошто је био посвећени заговорник словеначких политичких претензија, убрзо је декретом пребачен у Вају у Аустрији.⁷

Првобитна идеја о уједињењу хорова који су се окупљали унутар читаоница у централну пансловеначку организацију настаје као последица напетих националних прилика у Птују између 1860. и 1882. године, имајући у виду да су чланови птујске читаонице били највећи ентузијастички. Птуј је био град претежно немачке оријентације и сматрао се најзначајнијим немачким упориштем у јужној Штајерској. С друге стране, покрајина је највећим делом била словеначка. После 1860. године, интензивирање политичког и културнообразовног живота резултирало је активном сарадњом на изборима за парламент. У том периоду Словенци су се борили за увођење словеначког језика у канцеларије, суднице и школе. На општинском нивоу, међу

² ZAP. фонд MD (види фусноту 1). Pravila Narodne čitalnice v Ptuj (рукопис). Датирано: 23. јула, 1863.

³ Постојало је неколико штампаних чланака о активностима Друштва, међу којима су најзначајнији: Ivan Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice*. založba „Narodne čitalnice“. Ptuj 1889; Fran Jurtela. *Spomini mojega življenja*. Ptuj, 25. јануар 1922. рукопис чуван у фонду ZAP. MD-38; Josip Komljanec. *Ob proslavi petdesetletnice Narodne čitalnice v Ptuj. Ptujski list*, 7. септембар 1919; Fran Alič. *Nekdanja čitalnica in stari Narodni dom v Ptuj. Ptujski zbornik II*. Ptuj 1962; Ljubica Šuligoj. *Ptujaska čitalnica in njen Narodni dom. Celjski zbornik 1997*. На стогодишњицу Народног дома, Цеље, 1997. pp. 115–134.

⁴ Упоредити са: Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). p. 1.

⁵ Упоредити са: *Stenographische Berichte über die Verhandlungen des Landtages im Herzogthume Steiermark 1861*. pp. 93, 116; V. Vrbnjak, *ibid*.

⁶ Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). pp. 4, 12.

⁷ L. Šuligoj. *Ptujaska čitalnica in njen Narodni dom* (видети фусноту 3). p. 116.

онима који су указивали на поменуте проблеме, први су били наставници, национално освешћено свештенство и градски већници.⁸

Подаци о активностима појединачних друштава откривају доста тога о националном саставу Птуја. Нека од друштава била су основана пре, а нека после 1867. године, када је донет Закон о друштвима и скуповима. Националне читаонице било је најактивније у подржавању словеначких националних аспирација, а његов најважнији циљ иницирање и консолидовање националног идентитета обичних људи, средње класе и интелектуалаца.⁹ У првој години постојања, међу члановима су били и грађани немачке националности, а најугледнији становници града, на челу с градоначелником, чак су присуствовали церемонијама отварања. О тадашњој ситуацији највише говори чињеница да су Немци основали сопствено друштво под називом *Касино* (1867) и у оквиру тог друштва организовали кружок словеначког језика.¹⁰ Касније је управо ово друштво чинило основу за антисловеначки покрет и постало окупљалиште имућнијих житеља града. Слична друштва била су такође: *Männergesangverein*, *Turnverein*, *Musikverein*, *Fortschrittverein*, *Schulverein* и друга, која су била активна од 1870-их па надаље.

Националне несугласице су се интензивирале од 1879. године због словеначког захтева за избацивање немачког језика из школа. Ситуација је била слична и наредних година, када је словеначки капитал уједињен у Штедној банци, која је, између осталог, имала важну улогу у подржавању словеначких друштава. Пре свих, подржавала је Читаоницу и Националну скупштину (основану 1882. године), што је имало одлучујућу улогу у јачању националне свести у Птују, као и на ширем подручју словеначке Штајерске. Већи словеначки градови нису били тако успешни у овом погледу; Љубљана је своју националну скупштину добила 1896. године, Цеље годину дана после тога, док је национална скупштина Марибора завршена 1899, а она у Трсту тек 1904.

У оквиру настојања да испуни циљеве словеначког културног и политичког програма, Национална читаоница Птуја ставила је масовно хорско певање домаћих и гостујућих хорова на програм церемоније отварања која је уприличена 5. септембра. Програм је садржао углавном патриотске песме (Даворин Јенко, *Naprej zastava slave*, Грегор Рихар, *Savica*, Бењамин Ипавец, *Budnica*, Јанез Миклошич, *Slovenska dežela* и *Hej Slovenci*). Том приликом је

⁸ Питање националних околности у Птују у другој половини 19. века разматрао је: Vasilij Melik. *Volitve na Slovenskem*. Ljubljana 1965; Id. *Ptujski deželni in državni poslanci. Mestni statut 1376. Gradivo in razprave*, zv. 1. ZAP Ptuj 1996; Ljubica Šuligoj. *Sprehod skozi zgodovino ptujske gimnazije od ustanovitve do danes. Izvestje Gimnazije Dušana Kvedra v Ptuj 1869–1969*. Ptuj 1969; Id. *Ptujska čitalnica in njen Narodni dom* (видети фусноту 3); Nataša Kolar. *Narodnostne razmere na Ptuj 1860 in 1882. Časopis za zgodovino in narodopisje* (у наставку ČZN). *Oaze slovenstva, Narodni domovi na Ptuj, v Celju in Mariboru*. v. 73 (2002). no. 1. pp. 29–35.

⁹ Komljanec. *Ob proslavi petdesetletnice Narodne čitalnice v Ptuj 1869–1969* (видети фусноту 3). p. 2.

¹⁰ Šuligoj. *Ptujska čitalnica in njen Narodni dom* (видети фусноту 3). p. 119; Blagoje Jevremov. *Vpliv občinske politike na delovanje društev v Ptuj pred prvo svetovno vojno. Ptujski zbornik IV*. p. 224.

у општинској цркви одржана свечана миса, по први пут отпевана на словеначком језику. Церемонији отварања су присуствовали важни гости и том приликом је један од њих, Даворин Трстењак, бивши птујски капелник, предложио слоган за новоосновано друштво: „jaro in možno“ – „ватрено и моћно“, што је побудило много ентузијазма међу становницима Птуја.¹¹

У наредним годинама Читаоница је приредила више од стотину догађаја, од којих је већина била националног карактера и укључивала наступе хора Друштва.¹² Хорско певање је посебно напредовало после 1880, када је Томаж Ромих, учитељ и режисер представа организованих унутар Друштва, а касније и директор државне школе у Кршком, увео редовне хорске пробе у сарадњи с диригентом хора Антоном Вајкслером (Anton Weixler).¹³ Томаж Ромих био је музички ентузијаста свестан универзалног значаја певања, те је такође радио на унапређењу његовог квалитета. Захваљујући њему 1884. године у Птују је основано певачко друштво пансловеначког значаја. Најчешће извођене песме биле су: А. Хајдрих, *Na boj*; Г. Ипавец, *Jadransko morje*; А. Хајдрих, *V sladkih sanjah*; Ф. Вогел, *Cigani*; Б. Ипавец, *Domovina*; Д. Јенко, *Što čutiš*; А. Ферстер (A. Foerster), *V tih noči*, А. Хајдрих, обрада народне песме *Petelinčkova ženitev* и Г. Ипавец, *Kdo je mar?* Хор је редовно наступао на значајним прославама и националним скуповима организованим у част знаменитих Словенаца, као што су Станко Враз, Штефан Модрињак,¹⁴ Франце Прешерн и Валентин Водник. Успешни наступи хора резултирали су оснивањем специјалног одсека унутар Друштва 1883. године. Стварање певачког сектора с активним и помоћним члановима¹⁵ био је последња фаза у оснивању *Словеначког певачког друштва*.

Пошто се хор Читаонице брзо развијао, било је све више певача и извођења, која су добијала одличне критике и постајала праве певачке и националне свечаности, чланови комитета су имали све веће амбиције. Одлука о оснивању друштва пансловеначког значаја донета је на великој националној свечаности приређеној у част Франа Миклошича (1813–1891), једног од највећих слависта 19. века. Свечаност је одржана у Љутомеру 2. септембра 1883. године, а њен програм се састојао из удружених и самосталних хорских наступа.¹⁶ Овом приликом почела је да се реализује идеја о претварању хора Читаонице у већи певачки корпус високог квалитета, који би функ-

¹¹ ZAP. fund MD. box. 28. folder MD–II 1/1. Načrt Besede 5. septembra 1864. Vabilo; Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). pp. 5–9.

¹² Id. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). p. 19.

¹³ Исто.

¹⁴ D. Hasl. *Zgodovina glasbene šole v Ptuj*. Ptuj 1959. pp. 4.

¹⁵ Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). p. 19.

¹⁶ ZAP. fund MD. box 28. folder MD–II–1/1. Vabilo k slavnosti sedemdesetletnice dr. Franja viteza Miklošiča, 15. 8. 1883. Програм је садржао композиције за ансамбл лимених дувачких инструме-

ционисао као централна организација.¹⁷ Водећи чланови различитих читалачких и других друштава, иначе стационараних у Љутомеру, оформили су оснивачки комитет састављен од чланова из Птују, с обзиром на то да су они сматрани иницијаторима. Друштво је имало намеру да уједини певаче из свих словеначких покрајина, како би патриотским репертоаром консолидовало и стимулисало националну свест. Друштво је регистровано под именом *Slovensko pevsko društvo s sedežem v Ptuj* и потврђено 21. фебруара 1884. године у Грацу,¹⁸ о чему се говори у писму које је априла 1884. године објавио оснивачки комитет.¹⁹ Извори који на видело износе наступе друштва потврђују да су његови чланови потекли из ширег подручја Штајерске (до Кршког и Цеља) и даље, до долине Савиње, Доње Крањске, Унутрашње Крањске, чак до покрајине Приморје, све до Девина. Велики годишњи концерти одржавани су у Птују, Марибору, Цељу, Шоштању, Словењ Градецу, Брежицама, Кршком и Рушамма. Наредних година, на званична писма стављан је посебан печат друштва, који је имао натпис *Словеначко певачко друштво* и слику стилизоване лире.

Друштво је организовало одличне концерте, праве певачке манифестације с политичком позадином, што је указивало на регионални и пансловеначки значај друштва. Између 1884. и 1906. године асоцијација је била једно од најзначајнијих словеначких друштава с експлицитним националним циљевима. Наступи које је друштво организовало прерастали су у масовне скупове с патриотским програмом, касније превазилазећи локални значај. Број певача се непрестано повећавао да би достигао број од 250, па и више. На почетку мушки хорови су преовлађивали над мешовитим; међутим, ускоро су се пропорције промениле у корист ових других. Концертни програм је по правилу садржао хорско певање и оркестарска извођења војних или цивилних ансамбала ангажованих за ту прилику, док је неке композиције изводио хор уз пратњу оркестра лимених дувачких инструмената. *Словеначко певачко друштво са седиштем у Птују* припремило је тле за оснивање велике словеначке певачке организације *Асоцијацију словеначких певачких друштава*, установљену 1903. године у Љубљани, под окриљем локалног *Филхармонијског друштва*.

Према правилима Друштво се окупљало на годишњим састанцима када је биран нови комитет. Сваке године организатори су се трудили да уприли-

ната и хорска дела: *Molitev*, D. Jenko, *Jadransko morje*, A. Hajdrih и *Mili kraj*, A. Nedved. Током ручка су изведене следеће композиције: *Zvezna* (A. Nedved), *Na moru* (D. Jenko), *Slava Slovencem* (A. Foerster), *Svrčanje* (V. Klaič) и *Vojaška* (B. Ipavec). На вечерњој забави такође се певало: *Što čutiš* (D. Jenko), стара Чешка народна песма, *Savska* (B. Ipavca) и *Slovan* (Vašak).

¹⁷ Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). р. 16; Hasl. *Zgodovina glasbene šole v Ptuj*. Ptuj 1959. р. 4.

¹⁸ ZAR. фонд Glasbena šola (надаље GŠ). преграда 1. проспект Slovensko pevsko društvo v Ptuj. Званичан материјал за 1886. годину.

¹⁹ ZAR. фонд GŠ. box 1. проспект: Slovensko pevsko društvo v Ptuj, spis za leto 1884. Званичан документ датиран априла 1884.

че састанке у различитим градовима, обично оним из којих су долазили најугледнији хорови. Годишњи састанци су укључивали целодневни музички програм масовног карактера; конвенција је била организована у националним скупштинама, које су симболизовале словеначку националну свест. Већина гостију стизала је возом и дочекивана оркестром лимених дувачких инструмената, да би потом, још увек у јутарњим часовима, у процесии ишли према месту састанка, носећи заставе и друге националне симболе. За Словенце су овакви догађаји били прави национални фестивали, с обзиром на то да су певачка окупљања представљала прилику за јавно приказивање словеначке културе и политичких уверења у Аустроугарској. Главни састанак обично је одржаван ујутру, после ручка се одвијала певачка проба, а увече је одржаван велики концерт с певањем и инструменталном музиком. Концерт је водио домаћин, који би гостима пожелео добродошлицу, а након тога би званичан говорник, пажљиво одабран међу значајним политичарима или/и важним личностима из културног живота, одржао беседу. Вече се завршавало забавом и певањем уз пратњу ансамбла лимених дувачких инструмената.

Ти годишњи састанци отварали су проблеме с локалним и покрајинским, превасходно немачким властима. Трвења су се често догађала на процесиама, било је комешања с немачким становницима на улицама као последица провокација с обе стране. Препирке су понекад доводиле до свађа, које су изискивале интервенцију жандармерије.²⁰ Ионако компликована ситуација додатно се погоршала агитацијом медија, тачније новина у Грацу, што је био покушај Немаца да спрече словеначке певачке манифестације. Словеначка страна је одговорила на агресивне и деградирајуће написе. Сачуван је рукопис новинског чланка непознатог аутора, који између осталог каже следеће (у слободном преводу): „*O sancta simplicita*, питам се због чега ова агитација није започела када је цигански ансамбл свирао у Казини (у Марибору, прим. аут.). Ова господа су толико искрена да би радије дозволила странцу него Словенцу да наступа [...] нема се шта разговарати с таквим људима. Има нешто што морамо рећи онима који воле певање упркос националној агитацији: дођите на концерт! Неће вам фалити ни длака с главе. Међутим, уколико радије не бисте дошли, ваша је дужност да дозволите Словенцима да свирају као што сте то учинили с циганским ансамблом; стога Словенци – ваши земљаци и браћа с којом сте повезани и с којом морате коезистирати – добиће правду и мир.“²¹ Словенци су 6. августа 1893. спровели догађај како је планирано.²²

²⁰ ЗАР. фонд ГЏ. преграда. 1. година 1890. Писмо: Vom Stadtrathe Marburg, знак „Z 12023“. датум: 8. август 1890.

²¹ ЗАР. фонд ГЏ. преграда. 1. проспект Slovensko pevsko društvo v Ptuj. година 1893.

²² Друштво није водило специјалне књиге протокола од 1890. године па надаље; сачувани су само појединачни листови.

Јавна такмичења за нове композиције која је расписивало *Словеначко певачко друштво* међу најзначајнијим су записима који приказују тежње ка унапређивању националне музичке културе. Захваљујући овим такмичењима словеначки композитори су били стимулирани да стварају нова дела која су се изводила на великим певачким манифестацијама. Штавише, оваква јавна такмичења поставила су нови критеријум у смислу концертних програма, који су постепено еволуирали од патриотских до уметничких. Комитет је 1893. донео одлуку да позове најзначајније композиторе тог времена на прославу десетогодишњице Друштва, као што су Бењамин Ипавец, др Густав Ипавец, Храброслав Воларич, Антон Недвед, Антон Ферстер, Феликс Стегнар и Станко Пирнат.²³ Позивнице и програми који су сачувани до данашњег дана пружају информације о репертоару и развоју хорског певања у области Птуја, Марибора и Цеља, одакле потиче већина придружених чланова. Такође, евидентно је да су се позитивни импулси проширили на већу словеначку територију. Поред патриотских песама ансамбли лимених дувачких инструмената изводили су репертоар из европске музичке литературе, као што су аранжмани одломака из опера и оперета (Ћ. Росини /G. Rossini/, *Semiramide*, В. Е. Неслер /V. E. Nessler/, *Der Trompeter von Säkkingen*, Ј. Штраус /J. Strauss/, *Der Zigeunerbaron*), као и дела мање познатих композитора. Неслерова *Der Trompeter von Säkkingen* написана 1884. године и Штраусова оперета настала следеће године, изведене су у Птују већ 1886, што указује на то да је концертни програм био савремен, што није био случај с хорским извођењима, барем не у првим годинама постојања Друштва. Хор је углавном изводио патриотске песме за мушке хорове (као Д. Јенко, *Naprej zastava slave*, А. Недвед, *Moj dom*), мешовите хорове (на пример, Г. Ипавец, *Pod lipo* и *Slovenska deželca*), аранжмане за мешовити хор уз пратњу ансамбла лимених дувачких инструмената (као што су А. Ферстер, *Ave Maria* из оперете *Gorenjski slavček*), и кантату Б. Ипавца *Kdo je mar?* за велики мушки хор и оркестар, која била веома популарна у то време.²⁴ Евидентно је да је Друштво тежило формирању патриотског, али и разноврсног, модерног и у што већој мери уметничког програма. Када су припремани велики концерти, Друштво је бринуло о публицитету, те су они били оглашавани у свим значајним новинама, као што су *Slovenski narod*, *Slovenec*, *Slovenski list*, *Domovina*, *Novice*, *Slovenski gospodar*, *Edinost*, *Soča*, *Naša Sloga*, *Popotnik*, *Dolenjske novice*, *Učitelj*, *Tovariš*, *Primorski list* и *Obzor*, као и у новинама с либералнијом уредничком политиком која је подржавала словеначке аспирације, као *Agrarmer Tagblatt* у Загребу и *Südsteierische Post* у Грацу.²⁵

²³ Исто.

²⁴ ЗАР. фонд МД. преграда. 28. проспект МД-II-1/1. Позивница и програм концерта који је организовало Словеначко певачко друштво, датум: 1. август 1886.

²⁵ Исто.

Словеначко певачко друштво показало се успешним у организовању неколико догађаја који су имали позитиван утицај и, заједно с догађајима локалног карактера организованим од стране индивидуалних читалачких друштава која су настојала да изводе репертоар сличан оном на великим националним скуповима, успешно су пренели идеје асоцијације у мање градове и села.²⁶

Од 1889. године је неколико хорова, од којих су многи радили било као професори или капелници, водило певачку секцију Читалачког друштва Птуја, као и хорску асоцијацију која је из ње израсла. Све хоровађе биле су музички образоване, што указује на чињеницу да је Друштво настојало да привуче компетентне људе, омогући висок квалитет хорске извођачке праксе и досегне високе уметничке стандарде. Генерално, Друштво је бирао хоровађе без обзира на њихову националност, пошто су добре квалификације и музичко образовање били од већег значаја! Непосредно пред оснивање *Словеначког певачког друштва* 1. септембра 1883. године, Читаоница је ангажовала Јохана Штајнбергера (Johann Steinberger), бившег капелника ансамбла лимених инструмената немачког друштва *Musikverein*. Иако је Штајнбергер био немачког порекла, за њега је рад у Читаоници био велики професионални изазов. Чланови комитета су желели да Штајнбергер испуни њихова висока очекивања и већ октобра исте године он је у оквиру Читаонице основао школу у којој је држао часове певања и свирања деци чланова Друштва. Оснивајући музичку школу вероватно је следио пример веома успешне музичке школе *Musikverein*-а, коју су похађала углавном деца немачке националности. Штајнбергер је водио школу до септембра 1886. године, када се преселио у Беч.²⁷ За вођење музичке школе Друштво му је плаћало свега 10 флорина, па се чини да је, поред осталих разлога, одлучио да напусти школу и зато што је био слабо плаћен. Штајнбергер је био хорски диригент годину дана, а онда је Станко Пирнат, Словенац који је радио без надокнаде, наследио ову позицију. Франц Грос (Franc Gross) се помиње на истом месту 1885, а октобра 1886. Антон Јижка (Anton Jijka) преузео је певачке пробе и музичку школу. Јижка је водио музичку школу до јула 1887, када је она престала да постоји.

Прва словеначка музичка школа у Птују дуго није била активна због финансијских тешкоћа и недостатка квалификованог особља; ипак, у одређеном периоду била је ривал музичке школе *Musikverein*-а, основане 1887. Хорски диригент је 1887–1888. био Франц Копф (Franc Kopf), а годину дана касније Драготин Зупанчич,²⁸ приватни тотор, који је на њеном челу остао

²⁶ ЗАР. фонд МД. преграда. 28. проспект Čitalnica v Ptuj 1880–1890, Ormoška čitalnica: Vabilo k svečanosti, датум: 8. јул 1888.

²⁷ Strelec. *Zgodovinske črtice o „Narodni čitalnici v Ptuj“ povodom njene petindvajsetletnice* (видети фусноту 3). р. 19.

²⁸ Исто.

више од двадесет година. Међутим, финансијска ситуација словеначких друштава била је неповољнија у односу на немачка друштва пошто су становници немачке националности поседовали просперитетна предузећа, банке и друге институције, што је утицало на висину финансијске подршке која је одобравана немачким културним и политичким друштвима. Значајна немачка певачка друштва у смислу њихове тежње за политичким и културним утицајем немачког менталитета и културе на простору данашње Словеније у периоду од 1870-их до I светског рата била су друштва *Männergesangverein* у Марибору, Цељу и Птују. И словеначка и немачка друштва пропагирала су своју музичку културу како би постигла сопствене политичке циљеве.

На прелазу векова национална трвења су се интензивирала и кулминирала у „септембарским догађајима“, који су се одиграли 1908. године, када су Словенци приредили велико национално окупљање како би истакли да је земља у којој живе словеначка и да Немци немају право да лишавају словеначки народ културне и политичке слободе.²⁹ Словеначко певачко друштво наставило је да испуњава своју мисију. Међутим, политичке прилике су се промениле, што је утицало на словеначку територију, као и на активности Друштва. Првих година 20. века велики скупови које је организовало Друштво и даље су имали карактер националног покрета, али се статус пансловеначког друштва променио 1903. године. Пошто је *Словеначко певачко друштво* имало седиште у Птују, до почетка новог века основана су бројна слична друштва у многим словеначким градовима. Нека од њих су такође носила назив *Словеначко певачко друштво*, али је у овом случају име означавало само националну припадност њених чланова, али не и њихов значај. Иако су друштва имала различите циљеве, изврсна је била идеја о оснивању нове централне певачке уније унутар *Филхармонијског друштва* у Љубљани, које је представљало централну и најзначајнију музичку институцију од 1872. године па надаље. Споменута идеја била је реализована оснивањем *Асоцијације словеначких певачких друштава* са седиштем у Љубљани. Најзаслужнији за њено остваривање био је Матеј Хубад, једна од најхаризматичнијих личности музичког живота на словеначкој територији у то време. Скупштина *Асоцијације словеначких певачких друштава* 19. јула 1903. године је одобрила правилник који је садржао следеће директиве: „сврха је чисто уметничка: ујединити постојећа и новооснована, чисто певачка и аполитична словеначка друштва која, између осталог, негују словеначко певање у покрајинама Крањска, Корушка и Приморје, и у Грацу, Бечу и Прагу. А) за одушевљење певањем словеначких народних песама, Б) за сагласан и реципрочан поступак ради постизања овог циља.“³⁰ Асоцијација је имала патриотске побуде,

²⁹ Пример из скоријег извора: Ljubica Šuligoj. Ptuj – „nemška trdnjava“ na slovenskem Štajerskem. *Septembrski dogodki 1908* (збирка). Zgodovinsko društvo Ptuj 1998. pp. 10–18.

³⁰ ZAP. фонд MD. перпапа 13. Slovensko pevsko društvo. Pravila Zveze slovenskih pevskih društev.

сличне онима постављеним у *Словеначком певачком друштву* са седиштем у Птују, регистровано 1884. године. Једина разлика између бившег друштва и *Асоцијације словеначких певачких друштава* била је у нивоу квалитета музике. У време када је Асоцијација основана, захтевао се и достигао виши квалитет хорског певања; надаље, правилник је укључивао појам стимулације певања уметничких песама, што је у то време било изводљивије него двадесет година раније.

Наредних година *Словеначко певачко друштво* губи своју формалну функцију уније певачких друштава, иако је још увек следило неке од њених основних циљева. Политичке и културне околности и финансијска криза као резултат антисловеначке агитације с немачке стране, ослабили су Друштво и коначно га трансформисали у локално удружење. Да закључимо, за више од двадесет година свог постојања *Словеначко певачко друштво са седиштем у Птују* достигло је и чак премашило своје задатке, те се стога сматра једним од најзначајнијих фактора за развој словеначких културних покрета крајем 19. и почетком 20. века.

SUMMARY

The article discusses the activity and significance of Slovenian singing society founded in 1884 in Ptuj, organized within local Reading society, and its influence on consolidation of national and cultural identity of Slovenians at the end of the 19th and at the beginning of the 20th century. The society was organized as the association of numerous choirs. It intended to organize concerts and grand concerts with mass singing performances in order to promote and consolidate the national consciousness and to improve the quality of Slovenian singing culture. The stress is laid upon national frictions between German and Slovenian inhabitants that intensified in the discussed period and influenced the political and cultural developments in Slovenian territory. The headquarters of the Society has been at Ptuj Reading society that had a patriotic leadership and a high-quality choir. The Society expressed its regional and pan-Slovenian significance at grand annual concerts of patriotic character with a large concourse of people so they actually seemed to be national gatherings. Towards the end of the 19th century, the concert programmes included many commissioned newly written art compositions, it is evident that the Society also promoted musical production. Slovenian singing society achieved and even exceeded its tasks, therefore it is considered as one of the most important factors of cultural movements at the end of the 19th and at the beginning of the 20th century. Among other things, the Society set the foundations for establishment of the *Association of Slovenian singing societies*, a great Slovenian singing organization founded in 1903 in Ljubljana.